

Warszawa 25.07.2016 r.

Dr hab. Joanna Paliszkievicz, prof. nadzw. SGGW
Katedra Ekonomiki i Organizacji Przedsiębiorstw
Szkoła Główna Gospodarstwa Wiejskiego w Warszawie

Recenzja
rozprawy doktorskiej mgr inż. Tomasza Grzyba pt.: „Wpływ zarządzania
wiedzą w małych i średnich przedsiębiorstwach usługowych w Polsce na ich
konkurencyjność“

Podstawą opracowania recenzji jest pismo z dnia 14.06.2016r. Dziekana Wydziału Zarządzania, Społecznej Akademii Nauk, dr hab. inż. Mariusza Bednarka, profesora SAN powierzającego mi sporządzenie recenzji rozprawy doktorskiej Pana mgr. inż. Tomasza Grzyba.

Uzasadnienie podjęcia tematu

Problem badawczy podjęty przez Autora jest bardzo interesujący i ważny, zarówno z naukowego jak i praktycznego punktu widzenia. Posiadana wiedza decyduje dzisiaj o przetrwaniu i sukcesach rynkowych przedsiębiorstwa. Zarządzanie wiedzą, które można zdefiniować jako proces lokalizowania, pozyskiwania, transferu, wykorzystywania i zachowywania wiedzy, może wpływać na wzrost wyników działalności. Warto zauważyć, że pomimo licznych już badań naukowych nad zarządzaniem wiedzą oraz wielu publikacji poświęconych tej tematyce, kadra zarządzająca odczuwa niedostatek opracowań o charakterze postulatywnym oraz normatywnym, wskazujących jak w praktyce budować skuteczne i efektywne systemy zarządzania wiedzą w organizacji.

Biorąc powyższe pod uwagę stwierdzam, że dobór tematu pracy doktorskiej dotyczący zarządzania wiedzą jest w pełni uzasadniony. Autor właściwie uzasadnił podjęcie tego rodzaju badań. Poddana recenzji rozprawa posiada charakter monografii wnikliwie i dogłębnie opracowanej – w oparciu o rzetelnie przeprowadzony proces badawczy. Utylitarne i metodologiczne aspekty prowadzą do wartościowych zaleceń dla praktyki, zainteresowanej usprawnianiem systemów zarządzania wiedzą.

Cel i hipotezy pracy doktorskiej

Celem pracy jest określenie konkurencyjności małych i średnich przedsiębiorstw usługowych w Polsce przy wykorzystaniu podejścia zdeterminowanego koncepcją zarządzania wiedzą.

Do zrealizowania celu pracy przejęto następujące cele cząstkowe:

- Zbadanie, w jakim zakresie małe i średnie przedsiębiorstwa usługowe w Polsce wykorzystują zarządzanie wiedzą;
- Określenie istoty przewagi konkurencyjnej przedsiębiorstwa sektora usługowego MSP;
- Wskazanie elementów zarządzania wiedzą, które wpływają na konkurencyjność MSPU w Polsce;
- Określenie głównych barier zarządzania wiedzą w MSPU w Polsce.

Przyjęty cel pracy i cele szczegółowe sformułowane zostały w sposób poprawny i nie budzą zastrzeżeń.

Autor zaproponował główny problem badawczy w postaci pytania:

- Jaki wpływ wywiera zarządzanie wiedzą w małych i średnich przedsiębiorstwach usługowych w Polsce na ich konkurencyjność?

Szczegółowe problemy dysertacji to:

- W jakim zakresie małe i średnie przedsiębiorstwa sektora usługowego w Polsce wykorzystują zarządzanie wiedzą?
- Jaka jest istota przewagi konkurencyjnej przedsiębiorstwa sektora usługowego MSP?
- Które konkretnie elementy zarządzania wiedzą wpływają na konkurencyjność MSPU w Polsce?
- Jakie są główne bariery zarządzania wiedzą w MSPU w Polsce?

Autor sformułował w pracy jedną hipotezę główną („Świadome i sprawne zarządzanie wiedzą w małych i średnich przedsiębiorstwach usługowych w Polsce w bezpośredni sposób podnosi ich konkurencyjność, przyczyniając się pośrednio do

rozwoju gospodarki”) i cztery hipotezy szczegółowe (strona 181-182), w których stwierdza, że:

1. Małe i średnie przedsiębiorstwa usługowe w Polsce zbyt deklaratywnie wykorzystują zarządzanie wiedzą, co nie przekłada się na praktykę w działalności gospodarczej;
2. Wśród przedsiębiorstw, które osiągnęły przewagę konkurencyjną i jednocześnie przyczyniły się do rozwoju sektora usługowego, znaczna część deklaruje pozytywny wpływ stosowania zarządzania wiedzą na poprawę wyników firmy;
3. Zarządzanie wiedzą w małych i średnich przedsiębiorstwach usługowych w Polsce ogranicza się w głównej mierze do zarządzania informacją oraz stosowania systemu szkoleń pracowniczych i wykorzystania podstawowych narzędzi informatycznych;
4. Niska świadomość osób zatrudnionych w małych i średnich przedsiębiorstwach usługowych w Polsce o systemowej koncepcji zarządzania wiedzą oraz nieadekwatna kultura organizacyjna stanowią główne bariery zarządzania wiedzą.

Sformułowanie „zbyt deklaratywnie” w hipotezie 1 (szczegółowej) budzi pewne zastrzeżenia, ponieważ jest trudno mierzalne. Hipoteza trzecia jest zbyt złożona. Pozostałe sformułowania oceniam pozytywnie,

Praca posiada dwie warstwy: teoretyczną i empiryczną, które wzajemnie się uzupełniają i umożliwiają realizację tezy i celów pracy.

Metody badawcze

Badania pilotażowe przeprowadzono w 12 celowo dobranych małych i średnich przedsiębiorstwach usługowych. Badanie wykonano w drugiej połowie 2014 roku i w pierwszej połowie 2015 roku metodą wywiadu bezpośredniego z osobami zarządzającymi lub właścicielami firm. Zebrany materiał posłużył m.in. do budowy instrumentu pomiarowego wykorzystanego w kolejnym etapie badań. Badania zasadnicze przeprowadzono przy użyciu aplikacji ebadania.pl. Kwestionariusz ankietowy został skierowany do 20000 podmiotów sektora usługowego MSP. Otrzymano 291 odpowiedzi (współczynnik zwrotu 1,46%). Po odjęciu ankiet, które pochodziły od respondentów z dużych przedsiębiorstw lub z branż innych niż

usługowa, do analizy pozostawiono 258 wypełnionych kwestionariuszy zebranych od przedstawicieli małych i średnich przedsiębiorstw usługowych. Wybór ostatecznej próby do opisu został właściwie uzasadniony.

Wybór metod można uznać za poprawny, wynikający z natury problemu badawczego i postawionych celów.

Ocena pracy pod względem merytorycznym

Treść rozprawy zajmuje 289 stron (wraz z załącznikami). Tytuł pracy jest adekwatny do treści. Układ pracy jest prawidłowy. Praca składa się z czterech rozdziałów, wprowadzenia i zakończenia oraz spisów literatury, rysunków, tabel i załączników. W pracy załączono również streszczenie w języku polskim i w języku angielskim.

We wprowadzeniu przedstawiono uzasadnienie podjęcia tematu, cel pracy, hipotezy badawcze oraz zakres pracy. Wstęp do pracy obejmuje 7 stron.

Rozdział pierwszy pt.: „*Koncepcja zarządzania wiedzą w organizacji – przegląd literatury przedmiotu*“ obejmuje 62 strony tekstu. W tym rozdziale scharakteryzowano pojęcie i znaczenie wiedzy. Opisano w nim rodzaje i cechy wiedzy, proces tworzenia wiedzy oraz relacje między wiedzą a konkurencyjnością podmiotów. Scharakteryzowano również koncepcje zarządzania wiedzą w organizacjach przedstawiając: historie rozwoju tej koncepcji, procesy i modele, strategię zarządzania wiedzą. Autor opisał również korzyści wynikające z zarządzania wiedzą w organizacji oraz trudności i bariery w przekazywaniu wiedzy. Rozdział zakończono wnioskami. Autor w celu zachowania przejrzystości wywodu załączył szesnaście tabel i dwanaście rysunków. Rozdział pierwszy pracy oceniam pozytywnie. Cechuje go logika, przejrzystość wywodów oraz dobre podstawy teoretyczne.

W rozdziale drugim pt.: „*Determinanty konkurencyjności sektora MSP w obrotach gospodarczym*“ scharakteryzowano rolę i znaczenie sektora MSP na świecie, w Unii Europejskiej i w Polsce. Przedstawiono bariery i determinanty rozwoju sektora MSP. Opisano strategię konkurencyjne przedsiębiorstw usługowych i mierniki poziomu rozwoju gospodarczego kraju. Rozdział obejmuje 38 stron, wzbogacony został poprzez dodanie dziewięciu rysunków. Rozdział jest skonstruowany poprawnie i oceniam go pozytywnie.

Rozdział trzeci pt.: „*Badania pilotażowe w zakresie zarządzania wiedzą w małych i średnich przedsiębiorstwach usługowych*“ obejmuje 67 stron. Opisano w nim metodykę badań przeprowadzonych w formie studiów przypadków. Przedstawiono opis poszczególnych studiów przypadków. W ostatnim punkcie tego rozdziału scharakteryzowano model zarządzania wiedzą w małych i średnich przedsiębiorstwach usługowych jako wyniki badania pilotażowego. Opracowanie uzupełnione zostało 2 tabelami. Treść tego rozdziału została opracowana w sposób wyczerpujący i nie budzi zastrzeżeń.

Rozdział czwarty pt.: „*Empiryczna weryfikacja zarządzania wiedzą w małych i średnich przedsiębiorstwach usługowych w Polsce*“ zawiera informacje dotyczące metodyki badań własnych. Opisano w nim cele badań, problemy badawcze i hipotezy oraz przedstawiono metody i narzędzia badawcze. Autor w tym rozdziale przedstawił wyniki badań w podziale na następujące punkty:

- Podstawowe statystyki opisowe i testy normalności rozkładu;
- Zarządzanie wiedzą w małych i średnich przedsiębiorstwach usługowych oraz jego wpływ na ich konkurencyjność;
- Porównanie przedsiębiorstw określających się jako konkurencyjne z pozostałymi badanymi firmami;
- Zarządzanie wiedzą w małych i średnich przedsiębiorstwach usługowych, w których konkurencyjność jest rozumiana jako wynik efektywnego wykorzystania zarządzania wiedzą;
- Obraz zarządzania wiedzą oraz konkurencyjności przedsiębiorstw w podziale na mikro, małe i średnie firmy.

W tym rozdziale Autor opisał weryfikację hipotez cząstkowych oraz weryfikację hipotezy głównej. We wnioskach do tego rozdziału wskazano kierunki przyszłych badań w tym obszarze. W rozdziale tym obejmującym 63 strony zamieszczono 39 rysunków oraz 13 tabel. Rozdział ten jest napisany w sposób rzetelny i wyczerpujący. Przedstawione w tym rozdziale obliczenia pozwoliły na pozytywną weryfikację hipotez. Treść tego rozdziału ma dużą wartość poznawczą.

Rozprawa kończy się podsumowaniem o objętości 3 stron obejmującym ogólne wnioski wynikające z pracy. Przedstawione w pracy wnioski, potwierdzają wyniki wcześniej przeprowadzonych badań dostępne w literaturze. Pokazują ogólny obraz zarządzania wiedzą w polskich przedsiębiorstwach.

Pracę zamyka spis literatury, spis tabel, spis rysunków i załączniki, w których przedstawiono kwestionariusz obserwacji uczestniczącej oraz kwestionariusz ankietowy.

Problemy wymagające ustosunkowania się Autora pracy formułuje w postaci następujących pytań:

Pytanie 1

Jakie wnioski praktyczne wynikają z Pana badań? Proszę o przedstawienie rekomendacji, propozycji działań naprawczych, które mógłby Pan przedstawić kadrze zarządzającej w małych i średnich przedsiębiorstwach.

Pytanie 2

Proszę scharakteryzować szanse i zagrożenia związane z rozwojem małych i średnich przedsiębiorstw usługowych w Polsce?

Pytanie 3

Jak zachęcić pracowników do dzielenia się wiedzą?

Pytanie 4

Czy można zarządzać wiedzą ukrytą w organizacji?

Pytanie 5

Proszę o przedstawienie propozycji przyszłych badań wynikających z przedstawionego przeglądu literatury i Pana badań?

Podstawy teoretyczne pracy

Praca została oparta na prawidłowych podstawach teoretycznych. Autor odwołuje się do 265 opracowań (artykułów, publikacji zwartych) oraz do 12 stron internetowych. Łącznie 277 pozycji. Literatura obcojęzyczna stanowi 103 pozycje, co stanowi prawie 39 procent całej bibliografii rozprawy. Literatura jest aktualna, prawidłowo wykorzystana. Dobór literatury umożliwił realizację celów pracy. Według mojej wiedzy w opracowaniu wykorzystano najważniejsze pozycje literaturowe z rozpatrywanej dziedziny przedmiotowej, w związku z czym dokonany przegląd literatury, uznaję za pełny.

Uwagi szczegółowe

Praca została napisana poprawnym językiem. Występują jednak pewne drobne potknięcia techniczne. Tytuł podrozdziału 1.1.1. jest nieprawidłowo skonstruowany ponieważ nie odzwierciedla treści „Pojęcia i definicje”, nie określono w nim czego będzie dotyczył (strona 13). Prawidłowo powinien brzmieć „Pojęcia i definicje wiedzy”. Nie wszystkie tytuły czasopism zostały napisane z dużej litery np. w przypisie dolnym 37, s. 13. W niektórych przypisach nie wskazano numerów stron na których znajduje się artykuł w cytowanym czasopiśmie np. przypis dolny 114, s. 25. Podrozdziały nie powinny kończyć się rysunkami, tak jak kończy się podrozdział 1.2.1., s. 27. Tytuły rysunków zazwyczaj zamieszcza się pod rysunkiem. Te drobne uchybienia nie umniejszają jednak wartości merytorycznej pracy.

Ocena pracy

1. Praca spełnia wymagania stawiane pracom doktorskim, jest poprawna pod względem formalnym i merytorycznym;
2. Podjęty przez Doktoranta temat charakteryzuje się wysokim stopniem aktualności, przydatnością naukową i praktyczną;
3. W recenzowanej rozprawie Doktorant podejmuje oryginalny problem naukowy, dla którego proponuje poprawne rozwiązanie;
4. Przyjęte i wykorzystane metody badawcze są poprawne i umożliwiły osiągnięcie celów postawionych przed pracą;
5. Autor wykazał się bogatą wiedzą z zakresu dyscypliny naukowej, w której mieści się rozprawa.
6. Praca dowodzi posiadania przez Doktoranta dobrego warsztatu badawczego oraz rozwiniętej wiedzy praktycznej do prowadzenia dalszych badań naukowych w tym zakresie.

Wniosek końcowy

Biorąc powyższe pod uwagę stwierdzam, że przedstawiona mi do recenzji praca doktorska mgr inż. Tomasza Grzyba nt. „Wpływ zarządzania wiedzą w małych i średnich przedsiębiorstwach usługowych w Polsce na ich konkurencyjność“ spełnia wymagania stawiane pracom doktorskim, zawarte w Ustawie z dnia 14 marca 2003 r. o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki. Wnoszę o jej dopuszczenie do publicznej obrony przed Radą Wydziału Zarządzania Społecznej Akademii Nauk. Przedstawiona do recenzji praca daje podstawę do ubiegania się o stopień doktora nauk ekonomicznych w zakresie zarządzania. Wnioskuje również o wyróżnienie pracy.

Joanna Kalisiewicz